

ezek a sorok, bár gyakran szépek s igaz erőtől duzzadoznak, ritkán épülnek egész verssé; lépten-nyomon kifejezések zavarnak meg, melyekkel az író nyilván nagyot akar, de célját téveszti. Nyelve nem egyszer a népszónok rekedt kiáltózatát juttatja eszünkbe. Ez a túlfeszült, egzaltált hang aztán gyakran a próza színvonaláig süljed. Pl. a *Rabföld* c. versében valóságos ritmikus földrajzot kapunk, prózában: Eljő az idő — mondja a költő — mikor „a Vágvölgy dús vetései, Árva árnyékos legelői, Pozsony gyárai, katedrái, múzeumi és koronázó termei; Eperjes börtönfalai, Ungvár és Munkács ősi omladékai; Kassa megszentelt Kriptája, ősi harangja és gyűjtő szelleme; Vereczke útja; Máramaros bányái; Erdély havasai; Kolozsvár és Enyed ősi kollégiuma; Várad palotái; Arad és Temesvár utcái, a Maros füzesei, a Bánát végtelen buzatáblái, a Vaskapu és Fiume csodás építményei, melyeknek köveiben magyar erő lüktet, mind, mind megindulnak majd a szörnyű Riadóra!...”

Szűts Iván bőségesen patakozó, formás, kiegyensúlyozott verseiben is sok az irodalmi hatás. Számos verse ismert Ady-költemények medrében halad. Pl. a *Bús kuruc válóéneke*:

Ma oly sápadt a holdvilág
És ködöt fúnak a hegyek.
Bagoly huhog, kuvik süvít,
Mikor utamra elmegyek.

Hívnak a Végek s én megyek.
Talán rohamra rohanok,
Talán az álom véget ér,
Talán már holnap meghalok.

Szeretném halkán kérdeni:
„Ki látta az én lelkemet?” stb.

Még érdekesebb vízlenyomat az *Adom hírül mindeneknek* c. vers (a fejedelmien meg- és elbocsájtó Ady pózában):

„Adom hírül mindeneknek,
Ifjú népnek és öregnek,
Sok ellenem panaszosnak,
Sok miattam haragosnak,
Kevéseknek, akik védnek,
Barátnak és ellenségnek:

Láncaimat már elvágтам,
Vágyaimat már elvágytam,
Álmaimat már megöltem,
Gyűlöletem elgyűlöltem”, stb.

Kevesebb ízléssel dolgozik *Fazekas* Ernő. Selejtes hangulatokat énekel meg gyarló szókinccsel, bukdacsoló formában. Verscímei után mulatságosan hatnak a felkiáltójelek. *Föl! Így kellesz! Mámorosan! Valakit várok! Messzire vágyom!* A „vágy” szóba s leszármazottjaiba unos-untalan belebotlik az ember. Csak egy versét idézem jellemzésül. A költő havas időben kinn jár s lassankint belepi a hó. Megáll. Így látja meg őt a hűtelen lány, amint a vetélytárral elhalad mellette. „Ni, a hőember! — mondja a lány. — Szegény, milyen fehér, milyen hideg!” „Nem! — mondja a költő a hó alól. — Sír a hőember!”

Urr *Ida* cseh megszállott terület tizenhétéves poétája; hazafias, szerelmes dalai tiszteletreméltó fölbuzdulások. *Vajthó* *László*.

Két korregény. (*Hanuszik* *László*: *Tardy* *Bálint*. *Reményi* *József*: *Jó hinni*). — *Korregénynek* tulajátja *Hanuszik* *László* ezt az első, könyv-alakban megjelent munkáját, amelynek tárgya, mint maga a szerző mondja, egy viaskodó, rendkívüli ember élete, aki zavaros előzmények után beleragad a háború sodrába s az októberi puccs és a bolsevista diktatúra kaosza után oda érkezik, ahol megtalálja élete célját: a munkás békeséget.

Rendkívüli ember *Tardy* *Bálint* annyiban, hogy nem vegyül bele az árba, undorodik a mindennapi élet szennyes jelenségeitől s mindvégig megőrzi lelke tisztaságát. Sok hányatással teli házaseset után, a háború viharainak elmúltával, végre megtalálja az igazi szerelmet, mely őt boldoggá teszi. A regény alap-esszméje elfogadható, de annál szármalmasabb a fölépítése. Az első oldalak után kitűnik, hogy kezdő ember munkája ez a könyv. Az író nem tud rendet teremteni az események kúsza tömkelegében; jellemfestéshez nem ért, egyénietlen alakjai szinte bántón hatnak ránk: ide-oda rángatja őket, mint sakkfigurákat. Hangzatos címei, lírai ömlengései fellengzőssé teszik a munkát. Csak akkor emelkedik kissé

magasabbra, mikor a Károlyi-rezsim és a bolsevizmus visszasságait festi.

Ugyancsak korregény akar lenni Reményi József amerikai magyar ujságíró kétkötetes regénye. Erről az íróról is keveset hallottunk még. Eddig mindössze két novella-kötete s egy regénye jelent meg nálunk. A „Jó hinni“ c. második regénye a háború előtti pozsonyi életet eleveníti föl. Főhőse egy kis hatodik realista, valószínűleg az író saját maga, akinek életét három éven át kísérjük végig. Finoman érző, törekény lélek ez a Barth Jancsi, aki nyitott szemekkel jár az életben s tragédia az neki, hogy az élet nem az az ábrándvilág, amelyet minden gondolkozó fiatal gyerek elképzelt magának. Szépen indul meg a regény, az író eleven, mozgó életet varázsol elénk, a kis főhősön kívül magunk előtt látjuk az apát, az életküzdelembe belefáradt vasúti hivatalnokot, aki borba és zenébe fojtja fájalmát, aztán az ábrándozó, mélylelkű anyát, aki nem való a tülrealis környezetbe; látjuk Jancsi tanárait és osztálytársait, első szerelmét: az érzéki bécsi lányt. Kár aztán, hogy a munka második fele teljesen ellaposodik, a sok aethetizálásban jóformán elvész a regény s a gyér cselekmény a végén már alig tudja érdeklődésünket lekötni. Túlzásba is megy az író. Az iskolát, a tanárokat, a tankönyveket nagyon lenézi. Olyan világ az eszménye, melyben a Szépség a legfőbb erő s ennek a keresése szerinte az élet célja. Van valami fanatikus ebben a regényíróban s egy-egy pillanatra csillogóvá tudja tenni még nem egészen lehiggadt, forrongó aethetikáját. Sok zene van a mondataiban s tömör, kifejező magyar nyelvet is szívesen olvassuk.

Megyeri József.

Molnár Antal: A zenetörténet szociológiája. Ebben az alig kétszáz oldalas könyvben — mely egy népszerűsítő sorozatban (Kultúra és Tudomány) jelent meg — tulajdonképp több fonalat kell megkülönböztetnünk, melyek egymás mellett futnak, akár egy regény cselekményszálai, olykor összetalálkoznak, sőt összezsavarodnak, de együvé nem szövdnek.

A zenetörténet szociológiáját — hogy a címnél maradjunk —, mint minden művészetszociológiát, két szempontból lehet megírni. Az egyik a pozitívizmus szempontja, mely megmutatja, hogy a társadalmi élet alakulása milyen hatással van a művészetekre és köztük a zene-művészetre. A másik az idealisztikus szempont. Ez mélyebbre nyúl. A kor lelkét, belső struktúráját keresi, melynek megnyilatkozásai a társadalmi élet, a filozófia, a művészetek egyaránt. Az előbbi az Auguste Comte-é és Herbert Spenceré, az utóbbi — hogy divatos névre hivatkozzunk — Spengleré.

Molnár Antal azonban egy szemponttal nem elégszik meg. Mindkettő megtalálható könyvében, bár alkalmazásuk igen különböző értékű.

Az elsőnek köszönheti a munka két legjobb fejezetét és sok derék észrevételét. Amit a Minnesängerköltészetben érezhető egyházi, egyzólamú énekek hatásáról mond, amit a nemzeti és egyéni elem betódulásáról a vallásos zenébe, daldarajutatásról, önállósulásáról, sőt vallást pótló miszticizmusáról kifejt — mind igen hasznos útmutatás a zenetörténet megértéséhez. Mikor az uralkodó társadalmi osztálynak, a közönségnek, megrendelőnek hatását tárgyalja egy-egy kor zenekultúrájára, vagy azt fejtegeti, hogy a népzene először csak mint városi népmuzsika, majd mint mondvaesinált romanticizmus került a zenébe, míg a maiak — Kodály, Bartók — az ősi népiesség felkutatott zenemotívumaira építenek; mondom, mindezekben igen jó képet kapunk arról, hogyan nyilvánul meg a társadalmi élet hatása a zenében. A kölcsönhatást csak ritkán értékeli úgy túl, mint ebben a groteszk mondatban: „A Strauss Richárd-féle tömegszuggeráló programzene és a Debussy-féle túlfinom idegfürdő állította elő a világháborút.“ Gyorsan meg kellene táviratozni Trianonba a háborús felelősség e Molnár Antal-féle megállapítását.

A másik szempont szerint minden kornak megvan a maga külön lelke. Más a renaissance-é, más a barokk-é. Ez a lélek nyilvánul meg a társadalmi élet alakulásában és a művészetben egyaránt. A folytonosan